

INTERVJU

Jonglörenns gåva är bollandet

I augusti i år träffade Yrsa Neuman och Lars Hertzberg vetenskapshistorikern och filosofen **Ian Hacking** i Kirchberg am Wechsel, Österrike och samtalande om filosofens roll i förhållande till vetenskaperna. "Vetenskaperna har varit mycket generösa med sin tid och energi när de pratar med mig", säger Ian Hacking.

När vi frågar Hacking hur han ser på sin roll som filosof och författare svarar han genom att hänvisa till den medeltida legenden om jonglören vid Notre Dame. De andra pilgrimerna överränner sina rikedomar till Mariastatyn, men jonglören har bara sina bollar. Hans gåva blir att jonglera. De andra anklagar honom för att häda jungfru Maria, men statyn vaknar till liv och väl-signar jonglören.

- Jag bara gör vad jag gör. Jag tycker om att skriva och jag är rätt bra på det.

LH: Du har kanske ändå några förhoppningar på hur läsarna ska reagera?

- Jag tycker bara att det är fint att människor läser. Jag är förvånad över att så mycket blir läst.

YN: Du skriver om vetenskaper; vetenskapshistoria, vetenskapsfilosofi, vetenskaps-sociologi. Men du är filosof. Forskarna ser dig kanske som en teoretiker, eller hur uppfattar de dig? Vetenskapsfilosofier och vetenskapshistoriker är ju inte alltid delaktiga i de vetenskaper de undersöker. Hur uppfattar du det här ut-anförskapet?

- Under åren har jag blivit väldigt väl mot-tagen av forskare på många olika områden när jag kommit för att ta reda på vad som för-siggår. De för-väntar sig inte att man ska vara

expert. Men man ska kunna sin sak, förstå vad som är på gång. Man ska kunna språket, man ska visa att man gjort det hårda arbetet som krävs för att bli insatt, vara bekant med kriterierna och fixpunkterna som alla forskare känner till. Man ska visa respekt. Forskarna älskar att få någon att prata med. De är ensamma! De blir ut-tråkade av att tala med varandra – på varje litet område kanske det bara finns 25 personer att tala med.

Jag brukar uppmuntra människor att göra det, att fara och tala med forskarna. En av mina studenter är nu i Boulder, Colorado, vid National Institute of Standards and Technology, västra avdelningen. Han skriver om atomer. Och forskarna där är förtjusta – de bjuder in honom för att berätta varför han som filosofistudent är intresserad av atomer.

Däremot är forskare inte intresserade av någon som vill framföra sin "vetenskapsteori".

En gång blev jag intresserad av kalla atomer. Man sade mig att jag skulle kontakta

Eric Cornell, som var den första som hade lyckats framställa Bose-Einstein-kondensat, något som hade gett honom Nobelpriset.[1] Jag skrev till honom men tänkte att han knappast vill tala med mig som just håller på att lära mig om Bose-Einstein-kondensat. Jag fick svaret att han visste precis vem jag var: "Jag var nördén längst bak som satt med på din kurs på Stanford för länge sedan!" stod det. "Och jag citerade det du sade om mätning i min doktorsavhandling som handlade om det som jag sedan fick Nobelpriset för!" Det kändes bra.

De enda som varit reserverade eller intagit försvarsposition är psykiatrerna.[2] Jag brukar bli inbjuden att tala för dem men jag brukar inte tacka ja. Men för

mellanrum. Folk blir inte intresserade.

YN: Men kanske människor kunde se atomer som det som gömmer "livets mening"?

- Nja, idag ligger den tydligen "i generna". Och det är alla intresserade av. Det kommer att visa sig så småningom att det är en miss. Men här finns också risker. Idag kan man få en översikt av sina gener hos t.ex. deCode på Island,

Foton: Ludvig Hertzberg

som skrivit boken *Not in Your Genes*, han är populär på brittisk tv nu och han säger mest bara "It's not in your genes, folks!"

YN: Vad tror du om filosofins utveckling?

- Mycket av den analytiska filosofin idag är inåtvänd, det förs en synnerligen skolastisk debatt som inte har något att göra med vetenskaperna. Det här är inte bra för den analytiska filosofins överlevnad.

Yrsa Neuman
Lars Hertzberg

"Forskarna älskar att få någon att prata med – på varje litet område kanske det bara finns 25 personer att tala med."

några år sedan var jag inbjuden till en konferens om autism som sponsrades av The Royal Society i London. Jag fick en artikel publicerad i *The Transactions of the Royal Society*,

vilket förvånade för mig – jag hade aldrig trott att jag skulle bli publicerad där. Men de var inte bara psykiatrer utan också barnläkare och hjärnforskare.

YN: Skulle du hålla med om att allmänheten ofta har för höga förväntningar på vilka frågor vetenskapen kan besvara?

- Problemet är att för mycket uppmärksamhet riktas mot frågor om enskilda individers hälsa. Åtminstone i väst, där jag bor. Hälften av dagstidningarnas vetenskapsbilagor handlar om det: den senaste "icke-upptäckten" i medicinen mm. Jag tycker att problemet är att det inte finns något intresse för annat än det som är hälso- eller kanske också klimat-inriktat. Människor är inte intresserade av kalla atomer, helt enkelt. Och jag tycker att forskningen kring kalla atomer är det mest otroliga och intressanta som pågår just nu. Och jag kan nog få människor att bli intresserade av det, sedan vill de veta mera. Men det kommer kanske en liten artikel eller ett tv-program med några års

23andMe (billigt) eller det dyra GnoMe som ger dig en hel "genläsning" för 100 000 dollar. Allt det jobbet görs i labb i Kina. Jag talade med chefen för ett sådant bolag, Beijing Genomics Institute, som menade att om tio år kan man få en sådan "läsning" för 1000 dollar. Jag tror att han har rätt.

Jag vet inte vad det kommer att göra med människors uppfattning av vem de är. Men just nu finns det en uppsjö av väldigt felaktiga uppfattningar om vad man kan få reda på.

Det farliga här är de oriktiga föreställningarna om vad man kan lära sig utgående från de här testerna. Allt man kan få reda på för närvarande är riskbenägenhet för ett fåtal sjukdomar och överraskande upplysningar om sina förfäder. Det finns ett företag som med hjälp av ett litet chip kan undersöka ett salivprov från någon vars släkt länge bott i Italien och på 30 sekunder kan slå fast i vilken italiensk by t.ex. personens farmorsfar eller morfarsmor bodde.

LH: Några tror att man också kan förut-säga beteende om man vet tillräckligt om generna.

- Ja, och det är inte sant! Det enda på-litliga är riskerna för vissa sjukdomar och förfäderna. Människor tror starkt på genens makt idag, mycket mer än genen förtjänar i dagens läge. Där tycker jag att ansvaret ligger på dem som i någon utsträckning har ett allmänhetens öra, de måste vara mycket, mycket försiktiga.

Det finns några sådana, t.ex. Steve Rosen

[1] Detta är ett tillstånd som uppnås då en gas fryses ner till en temperatur nära den absoluta nollpunkten, och som hade förutsagts av Einstein och den indiske kvantfysikern **Satyendra Nath Bose** 1924-25. (Inter-vjuarnas anmärkning)

[2] Hackings *Rewriting the Soul* är en kritisk diskussion bl.a. om begreppen multipel personlighet och förträngda minnen.

FAKTA: Ian Hacking

- Vetenskapshistoriker och -filosof Professor i filosofi vid Universitetet i Toronto och Collège de France

- Född 1936

- Författare till bl.a. *The Logic of Statistical Inference*, *Representing and Intervening*, *Rewriting the Soul: Multiple Personality and The Sciences of Memory*, *Mad Travellers: Reflections on the Reality of Transient Mental Illness*, *The Taming of Chance* (presenterad av Henrik Christensen i *Ikaros* 2/2009) och *The Social Construction of What?* (svensk översättning: *Social konstruktion av vad?*).

FAKTA: Holbergpriset 2009

"Ian Hacking er en fremragende filosof og vitenskapshistoriker. Hans kombinasjon av stringent filosofisk og historisk analyse har fundamentalt endret vår forståelse av hvordan sentrale begrep oppstår gjennom vitenskapelig praksis og i bestemte sosiale og institusjonelle sammenhenger. Hans arbeid avdekker natur- og sosialvitenskapenes normative og sosiale implikasjoner."

<http://www.holbergprize.no/>